

ПЕДАГОГІКА

(Педагогіка дошкільна)

*Навчальна програма обов'язкової компоненти освітньої програми
«Дошкільна освіта» циклу професійної підготовки першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка*

Програма розроблена: Анісімовою О. Е., доцентом кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

Вступ. Програма вивчення освітньої компоненти «Педагогіка (Педагогіка дошкільна)» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта. Освітня компонента передбачає ознайомлення із закономірностями процесу навчання і виховання дітей дошкільного віку, змістом дошкільної освіти, формами, методами і засобами формування особистості дитини, що забезпечує підготовку висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі дошкільної освіти відповідно до вітчизняних та європейських стандартів.

Предметом вивчення освітньої компоненти є теоретичні засади дошкільної педагогіки; закономірності виховання і навчання дітей від народження до вступу до школи; принципи, методи, прийоми, форми організації різних видів діяльності дітей дошкільного віку.

Міжпредметні зв'язки: здобувачі мають актуалізувати знання з освітніх компонент «Вступ до спеціальності», «Психологія дитяча», «Загальна педагогіка», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти.

1. Мета та завдання освітньої компоненти

1.1. Мета: розкриття особливої ролі дошкільної педагогіки в системі професійної підготовки сучасного педагога закладу дошкільної освіти; озброєння системою педагогічних знань, враховуючи їх важливе значення у побудові освітнього процесу сучасного закладу дошкільної освіти; сприяння професійному становленню майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти.

1.2. Завдання:

Методичні: формування у майбутніх вихователів знання про мету, завдання, зміст і методи навчання і виховання дітей дошкільного віку; ознайомлення з надбаннями педагогічних традицій українського народу, педагогічними теоріями, світовим досвідом виховання дітей; формування здатності до педагогічного осмислення явищ виховання, навчання і розвитку дитини в умовах родинно-суспільного виховання; підготовка до практичного здійснення завдань педагога у сучасних умовах дошкільної освіти.

Виховні: сприяння формуванню особистості майбутнього педагога,

розвитку його культури, ерудиції; виховання соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості.

Розвивальні: розвиток вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти освітнього процесу в дошкільному закладі; забезпечення диференційованого підходу до вихованців, врахування їх індивідуальних особливостей; сприяння розвитку їх задатків і здібностей.

1.3. Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність.

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні компетентності:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною),

художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

1.4. Програмні результати навчання:

ПР-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

2. Інформаційний обсяг освітньої компоненти:

Змістовий модуль 1. Зміст і методи виховання дітей дошкільного віку.

Предмет і завдання дошкільної педагогіки. Основні поняття (категорії) дошкільної педагогіки. Значення дошкільного дитинства. Зв'язок дошкільної педагогіки з гуманітарними науками. Джерела дошкільної педагогіки як науки. Розвиток суспільного дошкільного виховання. Дошкільна освіта за

кордоном. Сучасна система дошкільної освіти в Україні. Сучасний заклад дошкільної освіти, його значення відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту». Типи і види закладів дошкільної освіти загального і спеціального призначення. Характеристика державних програм виховання і навчання дітей дошкільного віку. Педагогічні дослідження в галузі дошкільної педагогіки.

Вікова періодизація та розвиток особистості. Типологічні (вікові) та індивідуальні особливості дітей, врахування їх в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Поняття про зону найближчого розвитку і сенситивні періоди розвитку дитини. Завдання і напрями виховання дітей раннього і дошкільного віку. Розвивальний характер виховання і навчання. Виховний ідеал і мета виховання. Своєрідність мети виховання на різних етапах дошкільного дитинства. Принципи та методи виховання. Роль дорослого в соціалізації особистості дитини.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Виховання культурно-гігієнічних навичок.

Розумове виховання і розумовий розвиток дошкільників. Розвиток теорії розумового виховання. Зміст та засоби розумового виховання. Завдання розумового виховання дошкільників. Сенсорне виховання як основа розумового розвитку дітей дошкільного віку.

Естетичне виховання дошкільників: мета, завдання, зміст, умови, форми і методи. Засоби і методи естетичного виховання дошкільників.

Моральне виховання дошкільників. Розвиток теорії морального виховання. Принципи і методи морального виховання дошкільників. Зміст і завдання морального виховання дошкільників у різних вікових групах дошкільного закладу. Виховання моральних якостей. Виховання у дітей дошкільного віку любові до Батьківщини.

Трудове виховання дітей дошкільного віку. Розвиток теорії трудового виховання. Особливості праці дошкільників. Завдання та значення трудового виховання дошкільників. Складові частини та вимоги до організації праці дітей. Види праці дітей, їх зміст. Основні форми організації праці в дитячому колективі (індивідуальні та колективні). Засоби трудового виховання дошкільників.

Змістовий модуль 2. Виховання та розвиток дітей у грі.

Історичне походження гри як діяльності. Видатні педагоги про гру як засіб виховання. Народні ігри – важливий чинник виховання в українській етнопедагогіці; їх види, відповідність віковому періоду, виховна цінність. Гра – провідна діяльність дитини-дошкільника у психологічних і педагогічних теоріях. Дослідження проблеми розвитку гри у ранньому віці; розвитку гри як діяльності; формування дитячих взаємин у грі, виховання моральних якостей у грі. Завдання і зміст

розвитку, виховання і навчання дітей у грі.

Роль іграшки у розвитку дитини, її освітня і виховна цінність. Історія іграшки. Народна іграшка, її різноманітність і значення. Основні види та вимоги до дитячих іграшок.

Класифікація дитячих ігор. Характерні риси творчої гри. Предметна діяльність, сюжетно-відображувальна гра – початкові стадії сюжетно-рольової гри. Розвиток ігрової творчості, збагачення змісту, розширення мотивів вибору гри з віком дітей, ігрові і реальні взаємини між дітьми, їх розвиток. Педагогічний супровід розвитку сюжетно-рольових ігор і взаємин дітей у них. Театралізовані ігри. Ігри-драматизації, їх характеристика, види, етапи розвитку, педагогічний супровід. Характерні особливості, етапи розвитку будівельно-конструкторських ігор, педагогічний супровід цих ігор.

Дидактична гра як вид ігрової діяльності та форма навчання дошкільників. Педагогічний супровід дидактичних ігор. Особливості та структура дидактичної гри. Види дидактичних ігор. Сенсорний розвиток, формування пізнавальних інтересів, виховання розумової активності, кмітливості, моральних якостей та взаємин дітей у дидактичній грі.

Змістовий модуль 3. Навчання дітей дошкільного віку

Дидактичні основи організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Особливості навчання дітей дошкільного віку. Функції навчання дошкільників. Компоненти навчальної діяльності. Зміст навчання дітей дошкільного віку. Особистісно-зорієнтована модель навчання. Система забезпечення якості дошкільної освіти.

Принципи дошкільного навчання. Типи навчання, їх характеристика.

Особливості методів навчання. Багатофункціональність методів навчання. Групи методів навчання дітей за джерелами знань. Класифікація методів навчання за типом пізнавальної діяльності. Значення ігрових методів і прийомів у навчанні дітей дошкільного віку. Форми організації навчання за провідною діяльністю: дидактична гра, експериментальна діяльність, спостереження, екскурсія, заняття тощо. Цінність екскурсії. Загальна структура екскурсії.

Змістовий модуль 4. Освітній процес в закладі дошкільної освіти.

Поняття про педагогічний процес. Закономірності та структура педагогічного процесу. Основні види та форми планування освітньої роботи в закладі дошкільної освіти. Необхідність планування і обліку роботи як умови успішного здійснення освітнього процесу. Організаційно-прогнозуюча функція планування. Вимоги до планування і умови його правильного здійснення. Різні види і форми планування. Необхідність врахування при плануванні розвивальних видів діяльності дітей,

раціонального співвідношення занять і самостійної діяльності, індивідуально-диференційованого підходу до дітей. Планування у різновікових групах.

Розвивальне середовище як чинник педагогічного процесу закладу дошкільної освіти. Елементи розвивального предметного середовища. Використання сучасних комп'ютерних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Поняття про готовність дитини до шкільного навчання. Дослідження проблеми готовності дошкільників до шкільного навчання. Компоненти загальної готовності дитини до школи. Адаптація дитини до шкільного життя. Спільна робота дитячого садка і сім'ї у підготовці дитини до школи.

Сучасні проблеми родинного виховання дітей дошкільного віку: всебічний розвиток дитини; виховання взаємин дітей і дорослих; спільна діяльність членів сім'ї; методи виховання, засновані на особистісно-орієнтованій взаємодії з дитиною. Попередження педагогічної занедбаності дітей. Педагогічна освіта батьків: зміст, форми і методи. Форми спільної роботи дошкільного закладу з родинами вихованців. Участь батьків в діяльності дошкільного закладу.

3. Рекомендована література.

Основна.

1. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. 2-е вид. зі змін. та доп. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.

2. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років. наук. керів. В.О.Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч та ін.. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.

3. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р., Педагогіка українського дошкілля: у 2 ч.: - навч. посібник. К.: Вища школа, 2006. ч.1. 302 с.

4. Моніторинг досягнень дітей дошкільного віку згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти : методичний посібник. За заг. ред. Т.В. Киричук, О.М. Кулик, Н.Н. Шаповал. Тернопіль. Мандрівець. 2016. 272 с.

5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник.4-ге вид., переробл. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

6. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навч. пос. для студентів ВНЗ, спеціальність «Дошкільне виховання». К.: Видавничий дім «Слово», 2007. 352 с.

7. Розумне виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник за загальною редакцією О. Брежневої. К. Видавничий Дім «Слово», 2015. 176 с.

8. Тарасенко Г.С. Творчі ігри у виховній роботі з дітьми. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Навч.-метод. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.

9. Улюкаєва І.Г. Історія дошкільної педагогіки : підручник. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2016. 424 с.

10. Як реалізувати Базовий компонент дошкільної освіти: настанови від авторів. Вихователь-методист дошкільного закладу. № 2, 2021. С. 10-16.

Додаткова.

11. Безсонова О. Соціо-ігрова взаємодія: загравання чи природний розвиток? Дошкільне виховання, 2018. № 9. С. 10-13.

12. Гавриш Н.В. Дошкільнятам про сталий розвиток. Маленькі люди великого світу: навч.- метод. посіб. роботи з молодшими дошкільниками. Дніпропетровськ: Ліра, 2016. 128 с.

13. Джон Медіна. Правила розвитку мозку дитини. 2 вид., випр. К. Наш Формат, 2016. 320 с.

14. Калуська Л. Соняшникова ігротека: збірник ігор та вправ для дітей раннього та дошкільного віку. Тернопіль: Астон, 2016. 392 с.

Інтернет-ресурси.

15. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.

16. Лялька як персонa: педагогічний підхід для соціального і психологічного розвитку дитини : методичний посібник для педагогів і тренерів URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ccdeditions/301/1/>

17. Методичні рекомендації до програми виховання та навчання дітей від двох до семи років «Дитина» - <http://nauch.com.ua/psihologiya/5477/index.html>

4. **Форма підсумкового контролю.** Диференційований залік, екзамен.

5. **Засоби діагностики успішності навчання.** Усне опитування, опитування з використанням програми LearningApps.org, тестування, понятійний диктант, письмова підсумкова робота.